

Šríla Suhotra Swami
OD POCHYBNOSTI K JISTOTĚ
aneb
Védská metoda poznání
VŠCHT Praha, 19.11.1997
učebna BII

Šríla Suhotra Swami se narodil v Massachussetts, USA, v roce 1950. V roce 1971 se stal žákem Jeho Božské Milosti A. Č. Bhaktivedanty Swamiho Prabhupády, zakladatele-díár/i Mezinárodní společnosti pro vědomí Krišny (ISKCON) a nejpłodnějšího autora knih o védském poznání naší doby. Šríla Suhotra Swami je *sanjásí*, tj. profesor védské duchovní vědy.

Na VŠCHT jsme měli možnost sledovat jeho zajímavou a pro nás poněkud netradiční přednášku, seznamující nás s védským přístupem k poznání. Tento článek má přiblížit téma, osobnost autora, atmosféru přednášky.

Jsem velmi rád, že jsem mezi vámi. Celé toto setkání zahájíme trochu jiným způsobem. Víím, že jste navštívili mnoho přednášek - nejdřív se o něčem mluví a na konci jsou zpravidla otázky a odpovědi. Ale protože já představuji védské poznání, které nás má přivést k vyšší úrovni zážitku, myslím, že můžeme začít meditačním procesem. Nemusíte nic dělat, můžete jen poslouchat. Meditace se zakládá na zvuku, který je prezentován v hudební podobě. Ajelikož je tento zvuk duchovní, pozvedá naše vědomí na vyšší úroveň. Po této krátké meditaci zahájíme přednášku. Možná potom zanechá ještě hlubší dojem. Meditativní proces se nazývá *kírtan*. Toto je nástroj, který se používá v Indii a který se nazývá harmonium. Mezi další nástroje patří např. *mridanga* - buben s blánami z obou stran. A toto jsou *kartály*.

[Následovala asi patnáctiminutová meditace.]

Ted' budu mluvit na téma, které vás zajímá, které si ode mně chcete poslechnout. Je jím *podstata a stín*, starodávné, tradiční téma filozofie.

Můžete se přihlásit, kdo studuje filozofii? [Nikdo se nepřihlásil.] Nikdo. To je zajímavé. Ale pokud jste někdy četli něco o filozofii, jistě jste se setkali se jménem Platón. Kolik z vás slyšelo to jméno? [Všichni se hlásí.] Dobře, máme už tedy společný základ. Právě Platón, který žil zhruba 400 let před Kristem, se velice zajímal o toto téma, *podstata a stín*. Dával příklad, který měl vysvětlit naši současnou situaci v lidském životě. Přirovnal lidské bytosti k lidem přikovaným řetězem k jeskyni, kteří neměli jinou možnost než se pořád dívat na prázdnou bílou zeď před sebou. Za nimi hořel oheň, u kterého byli lidé, kteří před ním vytvářeli různé tvary jako zvířata, ptáky, květiny atd. A když se siluety pohybovaly před ohněm, vrhalo světlo ohně na stěnu před přikovanými lidmi stíny. Jelikož ti lidé neviděli nic jiného, pokládali stíny za skutečnou podobu věcí. Platón říkal, že kdyby byli tito lidé odpoutáni a mohli by vstát a otočit se, první, co by viděli, by bylo celé to aranžmá, díky kterému viděli stínové podoby před sebou. A uvědomili by si, že ty podoby nebyly skutečné. Potom, co by se dostali ven z jeskyně, byli by oslepeni světlem slunce a neviděli by nic. Ale po nějaké době by si jejich oči zvykly a viděli by skutečné podoby venku - skutečný květ, skutečné zvíře.

Známy moderní britský filozof jménem Whitehead prohlásil, že celá západní filozofie jsou poznámky pod čarou k Platónovi. Platónův příklad a vlastně přemístění se od stínu k podstatě se vztahuje na to, jak se člověk přemísťuje od pochybnosti a nejistot k jistotám, k absolutní pravdě. Ve velkých ústavech, jakým je i tato škola, to je také cílem společného snažení. Pokud jste studenti, navštěvujete přednášky, a očekáváte, že když budete přednášející profesory pozorně poslouchat, dospějete k nějakému pozitivnímu chápání, k větší jistotě. Existují však i skeptici. Ti říkají, že nic není jisté, nic není reálné, žádná pravda neexistuje.

Dnešní doba, posledních 10 až 20 let, je dobou tzv. postmoderního myšlení. Postmoderní filozofové říkají, že žádná realita neexistuje. Existuje jenom kopie. Jako když máte fotokopii nějakého původního textu nebo obrazu, ale originál přitom neexistuje. Zkuste chvíli přemýšlet o tom, že byste měli kopii něčeho, ale originál by přitom neexistoval. To je postmoderní představa. Postmodernisté se přiklánějí k názoru, že moderní éra končí v 60. letech 20. století. Modernisté říkali, že existují reálné věci, jako např. toto je reálná věc [Šríla Suhotra Swami ukazuje na mikrofon], a jelikož existuje, může dostat svoje jméno - mikrofon. Nemůžu říkat mikrofon tomuto [poháru]. A správné použití slova závisí na objektu, který je pojmenován. Postmodernisté kritizují modernisty tvrzením, že modernisté vlastně zabilí pojem Boha, ale neměli dost odvahy úplně se vzdát představy konečné reality. Konečnou realitou chtěli učinit hmotu. Mikrofon nebo pohár - to je reálné.

Postmodernisté však argumentují, že v 60. letech všechna tato realita s rozvojem fyzikálních věd, jako je kvantová fyzika, zanikla. Kvantový fyzik říká, že je lepší popisovat hmotu jako ideu, jako představu, takže tohle [mikrofon] je jenom idea, představa. Můžu tomu říkat mikrofon, nebo tomu můžu říkat banán, a vlastně na tom nesejde. A tady tomu můžu říkat pohár nebo motorka, ale vlastně na tom nezáleží, protože to jsou jenom ideje. Pokud ale říkáme, že neexistuje realita, děláme to realitou. Jestliže říkáme, že neexistuje pravda, děláme to svojí

pravdou. Jestli říkáte, že neexistuje nic absolutního, žádná konečná pravda, na které se všechno zakládá, tak to je vaše absolutno. Této skutečnosti, že se nemůžete zbavit reality, nemůžete se obejít bez pravdy nebo bez absolutna, myslitelé - jak na východě, tak na západě - už dávno porozuměli. Pořád se to vrací a pronásleduje vás to. Proto staří filozofové jako Sokrates nebo Platón učili, že cílem lidského života je dosáhnout absolutního; to je skutečný cíl poznání. A všechno, co se vydává za poznání, ale nespěje k tomuto cíli, je vlastně nevědomost.

Nyní je otázka, jakou metodou získávání poznání můžeme dosáhnout absolutního. V moderním světě je mnoho lidí fascinováno vědou, kterou pokládají za konečné poznání. Chtěl bych velice stručně vyložit, co vlastně věda je, a začal bych výrokiem prakticky nejslavnějšího vědce tohoto století - Alberta Einsteina. Albert Einstein řekl, že naše smysly předávají dojmy o světě, které jsou velice komplikované; je to příliš velké množství informací, než aby nás to nemátlo. Pořád se to mění. Ze všech smyslových informací, které se točí kolem nás, naše mysl něco vytáhne - sáhne do toho kaleidoskopu a něco vytáhne. Tomu Einstein říkal tělesný objekt. Sedím tady, dívám se a vidím asi 60, 70 tvářů, jak se na mě dívají. A proč vidím ty tváře? Protože je chci vidět. Moje mysl je tak naladěna. Řekněme ale, že by tady poletovala moucha, tady by přistála a pak by se na vás dívala. Ta by neviděla 60 nebo 70 tvářů. Její vědomí není tak naladěné, aby se dívala na tváře. Můžete si představit vědomí mouchy - mouchy hledají jiné věci; sladké nebo také páchnoucí. Mají jiný druh vědomí. Je ale to, co vidí moucha, méně skutečné, než to, co vidíme my? Jsem si jistý, že kdybychom dovedli na mozek mouchy připojit počítačovou obrazovku, tak bychom viděli úplně jiný svět, než jaký vidíme nyní. Je ale ten svět falešný a náš svět skutečný? Nebo můžeme zůstat u lidského druhu. Mohli bychom přivést člověka, který žije v amazonských deštných pralesech, v úplně jiné kultuře, než jakou máme my. Antropologové vědí, že pro tyto takzvané primitivní lidi (já si ale myslím, že jsou v některých směrech mnohem pokročilejší než západní civilizace) je nejdůležitějším smyslem sluch. Zrak přichází na řadu až jako třetí v pořadí důležitosti. Zatímco v západní kultuře je tomuto smyslu přikládán největší význam. Když něco slyšíte nebo cítíte, dobře, možná, ale není to skutečné, dokud to nevidíte. Ale pro lidi v jiné kultuře není věc skutečná, dokud ji neslyší. To je hodně jiný svět než náš. Kdybychom se nějak dostali do hlavy člověka, který žije v amazonském pralese, jsem si jistý, že bychom také viděli vesmír úplně jinak, než jak ho vidíme teď.

O tomto bodu mluvil Einstein, který řekl, že je věcí naší libovůle, kterou z věcí ve svém okolí si vybereme a učiníme objektem poznání. Já si teď vybírám 60 nebo 70 tvářů. Tuto scénu je možné vidět mnoha jinými způsoby. Einstein sám připustil, že toto je základ vědy. Říkal také, že neexistuje žádný způsob, jak tímto způsobem poznávání dokázat, že tyto objekty jsou reálné. Nejdřív musíme mít víru, abychom měli důvěru v to, co nám smysly říkají. A pak máme určitý mentální postoj, kterým vybíráme ze všech vjemů, co je důležité a co není. Teď právě váš intelekt, i když o tom nevíte, vybírá různé informace. Když se zahledíte do nějakého bodu, do nějakého rohu, uvidíte věci, které byste neviděli, kdybyste se nesoustředili, např. se tam promítají, střídají, různé barevné body. Pak se podoba zdi začne měnit a přetvarovávat se před vašimi očima. Můžete z toho dostat strach a raději otočíte oči zpátky a vrátíte se k realitě. Ale realita je vlastně vytvářena tady. Einstein přiznal, že pomocí vědy se nedozvíme, co je reálné a co ne.

Sešli jsme se ve své západní, americké, evropské kultuře a snažíme se ustanovit nějakou společnou základnu ohledně toho, co je skutečné a co není. To se ale časem mění. Realita evropské kultury před pěti sty lety byla jiná než dnes. Četl jsem knihy mnoha vědců, kteří přiznávají, že cokoliv věda dnes považuje za zákon, tak za dvacet, padesát nebo sto let už za zákon, za skutečnost, považovat nebude. Měli bychom se zamyslet: je tady nějaký pokrok? Nebo kam jdeme, kam se ubíráme? Já představuji vědeckou tradici poznání. Ve vědecké tradici poznání je nejdůležitější otázkou, kterou by si člověk měl klást, *kéna*, což v sanskrtu znamená *proč*. Jiný z moderních myslitelů 20. století, Ludwig Wittgenstein, řekl, že západní vědecká snaha umožňuje odpovídat jen na otázku *co*, co je v tomto světě. Proto Wittgenstein říká, že i když všechny vědecké otázky byly zodpovězeny, zůstanou stejné životní problémy. I když byste nakonec bezpečně určili, *co* je nejbližší planetou nebo hvězdou od Země, stále nebudeme vědět, *proč* jsme tady a *proč* se rodíme, *proč* stárneme, *proč* trpíme a *proč* umíráme, *proč* je tady tento vesmír. Wittgenstein proto došel k závěru, že skutečný smysl věcí leží mimo, nad tímto hmotným světem. Skutečná odpověď na otázku *proč* leží nad hmotou, protože na hmotu se můžete pouze dívat a hmota sama sebe nevysvětlí. Vědci se snaží vytlouci nějaké vysvětlení z hmoty, rozbít hmotu na malé kousky a sledovat je pod mikroskopem. „Hmota, řekni nám své tajemství!“ Pak ty kousky rozbijí na ještě menší kousky. A kousky jsou stále menší a menší a menší. Odpověď *proč* ale nepřichází. A vědci nejsou k té odpovědi o nic blíže, než kdy byli. Podle vědecké metody poznání se odpověď na otázku *proč* nenachází v objektech smyslového vnímání. A jak jsem říkal, Albert Einstein mluvil o tom, že to je jediné, z čeho věda může nějak vycházet.

A stejně tak není možné nalézt odpověď *proč* v lidské mysli. Věda se nazývá empirismus, to znamená studium smyslových předmětů. Nad empirizmem je další oblast filozofie, racionalismus, což je studium idejí, představ. Jako např. čísla, to jsou ideje. Slavný racionalistický filozof Descartes si myslel, že konečnou pravdou, věcí, kterou si můžete být jistí, je *cogito ergo sum* - myslím, tedy jsem. Ale on si myslel, že mysl je vlastní já, nebo jinými slovy, že mysl je duše. A proto jelikož myslím, tak existuji. S tím je ale jeden problém - ne vždy totiž přemýšlíme. Někdy spíme. Co potom? Protože může existovat epocha spánku, kdy se v mysli neděje nic, žádné sny, tak může někdo říkat: jelikož nemyslím, tak neexistuji. Existuje spousta filozofických argumentů.

Nebo si můžete myslet: Čísla, ta jsou jistá. Jedna a jedna jsou dvě. Kdo proti tomu může něco namítat? To je jasné, nebo není? Co si myslíte? Jedna a jedna jsou dvě? Jste o tom přesvědčeni? Já vám něco ukážu. Tady je jedna [kapka] plus jedna [další kapka přidaná shora na první]; jsou to dvě? Ne. Pořád jedna. Takže i tato oblast myslí, matematika, není jistá. Ale lidskou přirozeností je chtít jistotu. Jak jsem již říkal, jistota nás pořád pronásleduje. Je velice ironické, že máme velké vzdělávací instituce, které učí empirismus, smyslové poznání, a racionalismus, mentální spekulaci, a toto poznání je představováno jako fakta, skutečnost. Studenti se musí tato fakta učit a musí z nich skládat zkoušky. Ale to nejsou skutečná fakta. Více než polovina toho, co se dnes, v roce 1997, učí ve školách jako fakta, nebudou už fakta v roce 2007. To vám zaručuji. To už pevně stanovili vědci a filozofové vědy, kteří říkají, že poznání, věda, se pořád mění; existují paradigmaty nebo vzory poznání, které se po několika generacích změní. Takže všechno, co bylo poznání, co se učilo před sty, dvěma sty lety, je k ničemu, může se to zahodit. Ale přesto jsme tady, jsme ve škole, protože chceme jisté poznání. Co kdybyste měli profesora, který by psal něco na tabuli a říkal: „No, nejsem si jistý, jestli to tak je, ale možná to je pravda.“ Nebo: „Teď vás naučím něco, co je pravda teď a co bude pravda ještě deset minut.“ Co byste si o něm mysleli? Říkali byste si: „To je hodně divná přednáška.“ Ale tak to vlastně je. A přesto je lidskou přirozeností chtít poznání, jisté poznání, pravdu, která se nemění. Tuto potřebu nemůžeme jen tak schovat pod koberec.

Védské poznání je metodou, kterou můžeme k tomu jistému poznání dojít. Zakládá se na tom, čemu se říká *šabda* neboli zvuk. V moderní vědě, v kvantové fyzice, nazývají konečnou podobu hmotné reality vlnovou podobou a konečný stav věcí popisují v pojmech vibrací. To je velice obecné tvrzení. Chci na něm demonstrovat podobnost s védským poznáním. Védské podání je takové, že žijeme, existujeme ve vibraci, která se nazývá *šabda*. Vědomí nebo duše se vznáší na vlnách duchovního zvuku. S interakcí vědomí s touto vlnou přicházejí všechny naše zážitky. Zažíváme zvuk, zrakové vjemy, vůni, chuť a dotek. Dokonce i naše myšlenky, koncepce, pojetí. To všechno pochází z interakce vědomí se zvukem, *šabdou*. Vědy říkají, že naším posláním v tomto životě je pochopit, co je poselstvím tohoto zvuku. Náš problém je, že něco zažíváme a přitom nevíme dost dobře, co to je a proč. Ale odpověď na otázku *proč* se dá nalézt v tom zvuku. Musíme se však na ten zvuk správně naladit. Teď právě naplňují tuto místnost různé vlny - rádiové, televizní a další. Tyto vlny přenášejí informace. Ale my k nim nemáme přístup. Kdybychom tady měli televizor, tak bychom měli přístup k některým frekvencím z tohoto vlnění. To je jen příklad, ale dává představu, jak může mít vědomí přístup k neviditelným zdrojům informací. Vědy učí takovou metodu, která není mechanická; není to jako postavit televizor, ale je to metoda, která se nazývá *mantra-jóga*. *Mantra* je zvuk, složený z určitých slabik, který má určitou sílu, potenci vést naše vědomí do oblasti *šabdy*, do oblasti věčné zvukové vibrace. A jakmile vědomí vstoupí do této oblasti, očistí se a člověk začne vidět realitu, která je nad tím, co vnímáme svými smysly a o čem můžeme myslet ve své mysli. Toto vnímání má svůj efekt: *ananda-činnmaja-rasa*. *Ananda* znamená blaženost, *činnmaja* znamená vědomí a *rasa* znamená vztah. Takže člověk vstupuje do vztahu se svrchovaným vědomím blaženosti. Když mluvíme o zvuku, zvuk má svůj zdroj. Zdrojem toho zvuku je svrchované vědomí, svrchovaná vědomá bytost. Existuje mnoho *manter*, které určují totožnost oné bytosti. Nejlepší z nich je *Kršna*. Je pokládána za *mahá-mantru*, protože je nejmocnější. *Mantra Kršna* znamená všepřitažlivý, přitažlivý pro všechny. Takže svrchovaná vědomá bytost je přitažlivá pro všechny. Každý Ho hledá. Protože hledáme jisté poznání. Také hledáme jisté štěstí. Každý chce štěstí, které v příštím okamžiku nezmizí. Každý chce mít osobní vztah s druhými, na kterém může záviset, který je pravý. Nemusíme však ani říkat, že v tomto světě informací založených na mysli a smyslech takové štěstí nenajdeme. Protože tady je vše pořád proměnlivé. Držím se stále jednoho bodu: zde se všechno mění a my hledáme to, co se nemění. To je vlastně zájmem a účelem vzdělání - poznání. Dospět k nějaké formální pravdě, která se nemění. K čemu by jinak bylo chodit do školy. Takže my to hledáme a védské poznání nám dává metodu, jak to můžeme zažít.

Tuto přednášku bych chtěl nyní zakončit malou poznámkou o zkušenosti. Nepopírám, že určité věci, které jsem tady řekl, mají svůj náboženský podtext, ale to, co jsem tady prezentoval, nezávisí na víře. Nežádám vás, abyste v cokoliv věřili. Říkám však, že existuje metoda nebo proces, pomocí kterého můžete cosi zažít. Teď je na vás, abyste ten proces vyzkoušeli. Tvrdím, že nabízí to, co hledáte - skutečné poznání. Jelikož to je tím, co hledáte, bylo by jedině logické, abyste védský proces poznání vyzkoušeli. S touto poznámkou chci ukončit přednášku. Mnohokrát vám děkuji za pozornost. Pokud máte nějaké otázky, rád se na ně pokusím odpovědět.

Otázka 1: Víte, kdo jste?

Odpověď: Jestli vím, kdo jsem? Ano. Víím, že nejsem toto tělo, nejsem mysl, nejsem dokonce ani intelekt. Víím, že jsem věčná duchovní bytost, která používá svůj intelekt, mysl a tělo k tomu, aby s vámi mluvila. Další otázky?

Otázka 2: Proč si to myslíte?

Odpověď: Protože úroveň smyslů se pořád mění, a já to sleduji. Také sleduji změny ve své mysli a intelektu. Též sleduji, že jsem pozorovatel a jakožto pozorovatel se liším od smyslů, mysli a intelektu. Jako pozorovatel, jako vlastní já, které samo dělá rozhodnutí, vnímám, že existuji ve věčně přítomném teď. To, co vnímám svými smysly, přichází a odchází, a co myslím ve své mysli, přichází a odchází. Dokonce i intelektuální nápady přicházejí a odcházejí. Ale moje pozorování věcí se vždy odehrává nyní, ve věčné

přítomnosti. Sleduji, že v noci jdu spát a ve spánku vstupuji do jiného světa, беру na sebe jiné tělo, snové tělo, a jedním v tom těle. Potom toto tělo opustím a opět se vrátím do fyzického těla. To se děje každou noc. Také se můžu podívat na svou vlastní fotografii, když mi bylo šest let; to tělo je jiné, než tělo, které mám teď. Takže vidím, že měním svá těla. Pořád. Můžu rovněž vidět: když toto tělo odejde, tak vlastní já, které vnímá věci, zůstane. Protože každou noc opouštím toto fyzické tělo a vstupuji do snového těla. Ráno opustím snové tělo a zase se vrátím do fyzického těla. To je můj přímý zážitek. Není to nic mystického, to jsou přímé zážitky.

Otázka 3: Mě to připadá jako distancování se od vlastního těla. Není lepší žít v harmonii s tělem jako člověk v harmonii se všemi částmi těla?

Odpověď: Neřekl jsem nic proti tomu být v harmonii s tělem. Faktem však zůstává, že nejsme toto tělo. Můžete být v harmonii se svým autem; když jej budete řídit po ulici, tak musíte být v naprosté harmonii. Ale to neznamená, že jste auto. Můžete být v harmonii se svým hudebním nástrojem a dobře na něj hrát, ale to neznamená, že jste ten nástroj.

Otázka 4: Nemělo by slovo „člověk“ zahrnovat jak duši, tak hmotu?

Odpověď: Ano. To se vracíme zase k původnímu tématu: podstata a stín - duše je podstata a hmota je stín, a to je všechno. Ale oblast skutečného vnímání, skutečného vědomí, je podstata. A tuto oblast vědomí můžete zintenzivňovat. Můžete rozšířit svoje vědomí. Můžete si být vědom reality mnohem širší, než jaké si jste vědom právě nyní. Proto bychom se měli ztotožňovat s duchovní bytostí. Když totiž rozvíjíte svoje duchovní vědomí, uvědomujete si, poznáváte vaše skutečné, vlastní já, do větší a větší hloubky. Tomu se říká seberealizace. Ještě nějaké otázky?

Otázka 5: Co si myslíte o předurčenosti a eventuální možnosti nebo vztahu předurčenosti k možnosti individuálního nebo svobodného rozhodování?

Odpověď: Pokud myslíte předurčenosti představu, že všechno už je předem dané, a že nemáme vůbec žádnou volbu, tak to není to, co bychom zažívali. I když existují lidé, kteří cítí, že jejich život je zcela mimo jejich vládu a cítí, že nemohou dělat žádná rozhodnutí, protože ostatní rozhodují za ně. Nařikají a jsou z toho velice nešťastní. Ale tady vidíte, to je svobodná vůle: být schopen poznat, že nejsem svobodný, už to je koncepce svobody. Takto už se projevuje svoboda. Kdyby nebyla svobodná vůle, tak bychom neměli tuto diskuzi. Nemysleli bychom o svobodné vůli, kdyby neexistovala. A kdyby nebyla svobodná vůle, nebyli bychom nešťastní z toho, jak to v našem životě probíhá. Svobodnou vůli můžete brát jako vůli být svobodný, tj. že někdo není svobodný, ale chce být svobodný. Takže vůle je síla. Vaše vůle může být velice slabá a možná v současné době nejste schopen dělat ve svém životě rozhodnutí. Ale přesto je tady a dá se posílit. Podle Véd se dá vůle posílit odpoutaností, vsanskrtu *vairágjou*. Svoji vůli ztrácíme tím, čím víc jsme pohrouženi, ztraceni v událostech tohoto světa. Proč se ztrácíme v těchto událostech? Protože jsme k tomuto světu připoutaní, a naše připoutanost nás vleče. Jako když stojíte u kolejí a chytíte se držadla na vlaku a připoutáte se k němu. Potáhne vás s sebou.

Otázka 6: Pokládáte za možné, že by vůle v určitém okamžiku byla pouze následkem předchozích příčin?

Odpověď: Tím chcete říci, že vědomí samo je produktem něčeho jiného, produktem hmoty, neboť vůle je příznakem našeho vědomí. Svým vědomím vnímáme a také máme přání a děláme rozhodnutí. Takže vůle je částí naší vědomé existence. Když tedy řeknete, že vůle je důsledkem dřívějších příčin, tak tím říkáte, že i vědomí je důsledkem dřívějších příčin. Problémem však je, že tento nápad máte ve svém vědomí. Kdybyste nebyl vědomý, tak byste o tom nepřemýšlel. Takže vědomí je první. Jste si vědom hmoty, hmota si není vědomá vás. Jste si vědom svého těla, vaše tělo si není vědomo vás. Tomu se ve filozofických pojmech říká fenomenologie; ta popisuje to, co zažíváme, co můžeme bezprostředně chápat, že se to děje v našem životě. Teorie, že vědomí pochází z hmoty, to není fenomenologie, s tím nemáme zkušenost. Není to náš zážitek. To je taková určitá mytologie, vymyšlená představa. Nemáte způsob, jak dokázat, jestli to je pravda nebo ne. Je to mytologická víra. Já mluvím o přímé zkušenosti. A říkám, že existuje proces, jak zvětšit zkušenost a zážitky za hranice toho, co vnímáme v současnosti.

Otázka 7: Máme zkušenost s opakem, tj. s tím, že existuje vědomí bez hmoty?

Odpověď: Jak jsem říkal, hmota je stín. Když takto držím ruku, vidíte na stole stín mé ruky. Když si myslím, že ten stín je moje skutečná ruka, pak nastane problém. Když se chci napít a přemístím ruku tak, že stín jakoby chytí pohár a chci ho přisunout k puse a napít se, tak vidím, že to nefunguje. Ale jakmile použiji skutečnou ruku, tak zde problém není. Takže s hmotou ve skutečnosti není problém, kromě toho, když si myslíme, já jsem hmota." Potom se snažíme si užívat, najít štěstí v oblasti hmoty. To je stejné jako snažit se zvednout pohár stínem svojí ruky. Tímto způsobem nenajdete štěstí. Najdete to, co je popsáno v *Bhagavad-gítě: džanma-mritju-džará-vjádhi* - zrození, smrt, stárí a nemoc. Ale jestliže chápeme, že já jsem duše, jsem duchovní povahy a jednáme na duchovní úrovni, tak můžeme najít věčné uspokojení, věčné štěstí. Můžeme pohnout pohárem. Takže jak jste položil tu otázku ohledně vědomí bez hmoty, o to nejde. Hmota je energie. Mě to nevadí. Ale jen se musíte snažit pochopit, že nejste hmota. Potom nezáleží na hmotě (matter doesn't matter). Poslední otázku, prosím.

Otázka 8: Jak podle vás *mantra* působí?

Odpověď: Radši bych dal přednost tomu, abyste to sám zjistil. Jako kterýkoliv zvuk, ve kterém nacházíš požitky, třeba nějaká populární píseň, která je teď hitem. Naše vědomí je tím přirozeně přitahováno a my si ji užíváme a nemusíme k tomu mít žádné vysvětlení. Je to něco, co zažíváš. Problémem však je, že všechny ty populární písně soustředí naše vědomí na hmotu, na tento svět, a proto štěstí, které z toho získáme, je dočasné. Pár týdnů se nám ta píseň líbí a pak za nějaký čas už ji nemůžeme ani slyšet. *Haré Kršna mantra* je zvuk, který je sladší čím víc ho zpíváte a posloucháte. Je to zvuk, který přenáší vědomí úplně do jiné dimenze existence. Jak jsem ale říkal - raději než o tom moc mluvit, tak nechám na vás, abyste to sám zažil, jestli chcete. A teď úplně poslední otázku, prosím.

Otázka 9a: Já jsem se chtěl zeptat, jestli můžete pozorovat toho, kdo pozoruje?

Odpověď: Jak jsem říkal, já pozoruji, jsem tedy ten, kdo pozoruje, vy jste taky ten, kdo pozoruje, je tady mnoho takových jedinců.

Otázka 9b: A jsem schopen pozorovat sám sebe?

Odpověď: Ano, ale vy jste jeden pozorovatel. A všichni tito individuální pozorovatelé, všechny tyto duše jsou zahrnuté ve svrchovaném jednotlivci, který pozoruje všechny zároveň a zároveň každého individuálně. On je s vámi v srdci. Vy Ho můžete pozorovat, já Ho můžu pozorovat, všichni Ho můžeme pozorovat. Není to ve skutečnosti ani těžké. Proto jsme si vlastně vědomí, na tom se zakládá vědomí. Mnohokrát děkuji, Haré Kršna.

Sestavil: Jaroslav Blažek

Poznámka redakce: Má-li kdo zájem o získání audio či video nahrávky této přednášky, necht' se s příslušným požadavkem laskavě obrátí na Centrum pro Védská studia Praha. Za Kč 40 (audio kazeta) nebo 200 (video kazeta) lze získat její záznam. Také si zde lze objednat knihu *Substance and Shadow* od Suhotry Swamiho, která se detailněji zabývá tématem této přednášky, a další literaturu.

Centrum pro Védská studia
Jílová 290
Praha 517
155 21

tel.: 302 12 82